

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 672/2023-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a maloletého sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených RIBÁR & PARTNERS, s. r. o., Halenárska 18A, Trnava, proti postupu Okresného súdu Trnava (predtým Okresného súdu Piešťany) v konaní vedenom pod sp. zn. PN-13P/119/2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 6. októbra 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. PN-13P/119/2020. Navrhujú prikázať okresnému súdu v konaní vedenom pod sp. zn. PN-13P/119/2020 konať bez zbytočných prietahov, priznať primerané finančné zadost'učinenie sťažovateľke v sume 3 000 eur a maloletému sťažovateľovi v sume 5 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. V ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka (stará matka maloletého sťažovateľa, pozn.) podala 10. septembra 2020 na Okresnom súde Piešťany (ďalej len „pôvodný okresný súd“) návrh na zverenie maloletého [REDAKOVANÉ] do náhradnej osobnej starostlivosti a zároveň žiadala nariadiť aj neodkladné opatrenie. Pôvodný okresný súd uznesením sp. zn. 13P/119/2020 zo 6. októbra 2020 návrh na nariadenie neodkladného opatrenia zamietol. Odvolaním napadnuté uznesenie súdu prvej

inštancie následne potvrdil aj Krajský súd v Trnave uznesením sp. zn. 11CoP/58/2020 z 3. novembra 2020. Uvádzajúc chronologický prehľad napadnutého konania vo veci samej, sťažovatelia prezentujú, že pôvodný okresný súd na pojednávaní 9. apríla 2021 uskutočnil výsluch navrhovateľky a oboch rodičov maloletého dieťaťa a pojednávanie odročil na 6. jún 2021 na účel znaleckého dokazovania. Dňa 25. mája 2021 ustanovil do konania znalkyňu z odboru psychológie a účastníkom konania uložil povinnosť poskytnúť znalkyni súčinnosť a povinnosť uhradiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania. Pojednávanie uskutočnené 8. septembra 2021 bolo odročené na neurčito s tým, že po rozhodnutí súdu o sťažnosti proti uzneseniu o ustanovení znalca bude spis zaslaný na vypracovanie znaleckého posudku. Pôvodný okresný súd uznesením sp. zn. 13P/119/2020 zo 14. septembra 2021 rozhodol o ustanovení znalca. Aktuálne je termín prejednávania veci nariadený na 11. október 2023.

2.1. Sťažovatelia ďalej popisujú skutkový stav veci, upriamujúc pozornosť na to, že v súčasnosti maloletý sťažovateľ žije v spoločnej domácnosti so sťažovateľkou, kde ho otec pravidelne navštevuje. Potreba urýchleného rozhodnutia súdu je o to väčšia, že maloletý sťažovateľ odmieta svoju matku, ktorá ho opustila v apríli 2020, čo u neho spôsobilo zdravotné problémy. Po šiestich mesiacoch od opustenia spoločnej domácnosti podala matka návrh na úpravu práv a povinností k maloletému dieťaťu z dôvodu potreby riešiť svoju vyživovaciu povinnosť a vykonávať zastupovanie maloletého sťažovateľa. Po iniciovaní konania o zverenie do náhradnej osobnej starostlivosti maloletého sťažovateľa sa matka začala domáhať zverenia maloletého do jej starostlivosti.

2.2. K právnej a faktickej zložitosti veci sťažovatelia uvádzajú, že konanie o zverení maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti tvorí bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov a nemožno preto po právnej ani skutkovej stránke hodnotiť predmet konania ako zložitý. Tvrdia, že postup pôvodného okresného súdu v napadnutom konaní bol do značnej miery neefektívny. Odročenie pojednávania z 8. septembra 2021 na neurčito a viacnásobné určenie znalca výrazne prispeli k dĺžke konania, ktoré je podľa názoru sťažovateľov poznačené zbytočnými prieťahmi. Citujúc početnú judikatúru ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k problematike zbytočných prieťahov, sťažovatelia dávajú do pozornosti najmä predmet konania, ktorý si vyžaduje, aby súd konal urýchlene a s osobitnou starostlivosťou.

II.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

3. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

4. Na tomto mieste ústavný súd pripomína prechod výkonu súdnictva vo veci sťažovateľov (§ 181 zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov v platnom znení)

na Okresný súd Trnava, čím sa v dôsledku zmeny pasívne legitimovaného subjektu a spisovej značky konania implikuje potreba úpravy záhlavia tohto rozhodnutia, tak ako je v ňom uvedené.

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Ústavný súd vo fáze predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti považoval v súlade s § 56 ods. 6 vetou za bodkočiarkou zákona o ústavnom súde za vhodné požiadať okresný súd o vyjadrenie sa k jej obsahu. Okresný súd vo svojom vyjadrení sp. zn. 1SprV/849/2023 z 5. novembra 2023 uviedol chronologický prehľad procesných úkonov, z ktorých je zrejmé, že súd vo veci konal bez výrazne dlhých období nečinnosti, resp. neefektívnej činnosti. Vec sťažovateľov možno hodnotiť ako skutkovo zložitú a právne náročnejšiu vzhľadom na rozsiahlosť spisového materiálu a nie „bežné“ skutkové závery vyplývajúce z vykonaného dokazovania.

5.1. Konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. PN-13P/119/2020 bolo konaním o dvoch spojených návrhoch, a to o návrhu sťažovateľky [REDAKOVANÉ] z 11. septembra 2020 o zverenie maloletého [REDAKOVANÉ] do jej náhradnej osobnej starostlivosti a o návrhu matky [REDAKOVANÉ] z 21. októbra 2020 na úpravu práv a povinností rodičov k maloletým deťom [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ]. Obaja rodičia nesúhlasili so sťažovateľkou navrhovanou náhradnou osobnou starostlivosťou maloletého [REDAKOVANÉ], avšak maloletý sa fakticky po celú dobu konania nachádzal v jej domácnosti, a teda aj v jej starostlivosti. Do konania súdom pribraté subjekty (znalec, Centrum pre deti a rodiny [REDAKOVANÉ], pozn.) nezistili narušený vzťah maloletého [REDAKOVANÉ] a matky alebo otca napriek opakovaným tvrdeniam sťažovateľky o odmietaní matky dieťaťom. V priebehu konania boli maloletému sťažovateľovi diagnostikované viaceré poruchy, ale ide o zdravotné problémy, ktoré vôbec nesúvisia so súdnym konaním, resp. jeho dĺžkou, ako sa to snažia podsúvať sťažovatelia. S poukazom na množstvo čiastkových skutkových záverov bolo primárnou úlohou súdu upraviť udržanie súrodeneckej koalície maloletých detí a až sekundárne upraviť stretávanie sa rodičov s maloletými deťmi, ktoré im neboli zverené do osobnej starostlivosti. V tomto smere následne rodičia uzavreli dohodu, na základe ktorej bol maloletý [REDAKOVANÉ] zverený do osobnej starostlivosti otca a druhé maloleté dieťa bolo zverené do osobnej starostlivosti matky.

5.2. V napadnutom konaní sa postupne vystriedali tri zákonné sudkyne, poslednej z nich bol súdny spis pridelený 1. júna 2023, ktorá po jeho naštudovaní už 23. júna 2023 nariadila termín pojednávania na 11. október 2023. Na tomto pojednávaní zákonná sudkyňa komplexne rozhodla o všetkých návrhoch a nárokoch, účastníci sa po vyhlásení rozhodnutia vzdali práva podať odvolanie, a rozsudok tak nadobudol právoplatnosť 23. októbra 2023.

5.3. Súd postupoval v zmysle príslušných procesných predpisov, jednotlivé úkony vykonával v primeraných lehotách. Z uvedeného dôvodu predseda okresného súdu navrhol ústavnú sťažnosť sťažovateľov odmietnuť, resp. nevydať požadovaný nález. Keďže vec sťažovateľov je právoplatne rozhodnutá, nie je dôvod formulovať všeobecnému súdu príkaz konať, obdobne tak neexistuje žiadny relevantný dôvod ani na priznanie primeraného finančného zadostučinenia, ktorého navrhovaná výška je zjavne neprimeraná okolnostiam prípadu.

II.2. Posúdenie ústavnej sťažnosti:

6. Ústavný súd podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania, a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc, b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34

alebo § 35 a ústavný súd nevyhovel žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37, c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom, d) ktorý je neprípustný, e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou, f) ktorý je podaný oneskorene, g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

7. Jednou zo základných pojmových náležitostí ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy je to, že musí smerovať proti aktuálnemu a trvajúcemu zásahu orgánov verejnej moci do základných práv sťažovateľa. Uvedený názor vychádza zo skutočnosti, že táto sťažnosť zohráva aj významnú preventívnu funkciu, a to ako účinný prostriedok na to, aby sa predišlo zásahu do základných práv, a v prípade, že už k zásahu došlo, aby sa v porušovaní týchto práv ďalej nepokračovalo (napr. IV. ÚS 104/03, IV. ÚS 73/05, IV. ÚS 125/2022).

8. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) ústavný súd vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu, ku ktorému dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného orgánu verejnej moci (I. ÚS 10/98, I. ÚS 44/99, IV. ÚS 68/02) alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 86/08).

9. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že konanie bez zbytočných prietáhov nemožno presne časovo ohraničiť (II. ÚS 26/95) a že nie každý zistený prietah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (I. ÚS 46/01, II. ÚS 57/01, I. ÚS 647/2023).

10. Ústavný súd v súlade so svojou konštantnou judikatúrou uvádza, že nie každý zistený prietah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (napr. I. ÚS 46/01, II. ÚS 57/01, ÚS 92/03, III. ÚS 359/08). Pojem „zbytočné prietahy“ je pojem autonómny, ktorý možno vykladať a aplikovať predovšetkým materiálne. S ohľadom na konkrétne okolnosti veci sa totiž postup dotknutého súdu nemusí vyznačovať takými významnými prietahmi, ktoré by bolo možné kvalifikovať ako „zbytočné prietahy“ (napr. I. ÚS 63/00, I. ÚS 38/04, III. ÚS 24/04, III. ÚS 372/06). V prípade, ak ústavný súd zistí, že postup všeobecného súdu sa nevyznačoval takými významnými prietahmi, ktoré by bolo možné kvalifikovať ako zbytočné prietahy v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, návrh odmietne ako zjavne neopodstatnený (I. ÚS 38/04, II. ÚS 199/02, III. ÚS 24/04, III. ÚS 372/06, IV. ÚS 290/04, I. ÚS 155/2023).

11. Ústavný súd z obsahu ústavnej sťažnosti, vyjadrenia okresného súdu a obsahu súdneho spisu zistil, že okresný súd vo veci sťažovateľov konal zásadne plynule. Posúdením priebehu konania, zohľadňujúc predovšetkým povahu veci, ktorá sa dotýka oprávnených záujmov maloletých detí, ústavný súd dospel k záveru, že postup okresného súdu sa nevyznačoval nečinnosťou ani takou neefektívnou činnosťou, ktorá by dosahovala ústavne relevantnú intenzitu. Sťažovatelia podali ústavnú sťažnosť z dôvodu existencie zbytočných prietáhov v postupe okresného súdu v čase, keď bol vo veci nariadený termín pojednávania na 11. október 2023 (ústavná sťažnosť doručená 6. októbra 2023, pozn.), a teda ich tvrdenie o nečinnosti tohto súdu nie je celkom pravdivé. Rozsudkom okresného súdu č. k. PN-13P/119/2020-903 z 11. októbra 2023 bola schválená dohoda

rodičov maloletých detí, ktorí sa po vyhlásení rozsudku vzdali práva podať odvolanie, čím je vec v jej merite právoplatne skončená (rozsudok nadobudol právoplatnosť 23. októbra 2023, pozn.).

12. Komplexným posúdením priebehu celého napadnutého konania ústavný súd v postupe okresného súdu nevzhladol také závažné pochybenia, ktoré by mali za následok vznik neodôvodnených prietáhov. K takémuto záveru dospel aj s prihliadnutím na rozhodovaciu prax a judikatúru ESLP v obdobných veciach (napr. rozsudky ESLP vo veci Humen proti Poľsku z 15. 10. 1999, sťažnosť č. 26614/95, body 58 a 69; Calvelli a Ciglio proti Taliansku zo 17. 1. 2002, sťažnosť č. 32967/96, body 64, 65 a 66), podľa ktorej dĺžka súdneho konania na jednom stupni v trvaní dvoch až troch rokov v závislosti od povahy a zložitosti veci nie je v rozpore s právom na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (m. m. III. ÚS 50/2015), a to napriek tomu, že predmetom konania v danej veci bolo konanie vo veciach starostlivosti o maloletých.

13. V konklúzii uvedeného ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti dospel k záveru, že v namietanej dĺžke napadnutého konania neexistuje okolnosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o porušení sťažovateľmi označených práv. Ústavnú sťažnosť sťažovateľov preto odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

14. Z dôvodu odmietnutia ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľky nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia označených práv.

15. V závere veci ústavný súd nemôže opomenúť, že v ústavnej sťažnosti absentuje splnenie formálnej požiadavky, akou je riadne označenie zákonného zástupcu maloletého sťažovateľa. Prílohou ústavnej sťažnosti bolo síce aj plnomocenstvo udelené advokátovi na podanie ústavnej sťažnosti otcom maloletého dieťaťa, avšak z ústavnej sťažnosti a označenia maloletého sťažovateľa ani z obsahu ostatného spisového materiálu nevyplýva, že tento je zastúpený iba svojím otcom. Vzhľadom na uvedené by prichádzal do úvahy postup podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde, teda výzva sťažovateľovi na doplnenie odstrániteľných nedostatkov podania. Ak ústavný súd dospeje k záveru, že doplnenie ústavnej sťažnosti by nebolo spôsobilé privodiť sťažovateľovi úspech, rozhodne o podanej ústavnej sťažnosti podľa hľadiska procesnej efektívnosti a rýchlosti konania aj bez odstraňovania nedostatkov podania. S ohľadom na už prezentované závery ústavného súdu tento pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti na odstránenie nedostatku podania sťažovateľov nevyzýval.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. decembra 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu